

По-перше, стосовно вибору об'єкту моделей.

Вибір об'єкту моделі впливає на конкретний її зміст, але загальна структура моделей залишається інваріантною. З позицій відомчої освіти необхідно розробити не одну, а комплекс моделей, починаючи від моделі абітурієнта, посадових моделей працівників ОВС та завершуючи моделями фахівців за кожною спеціальністю і випускників відомчих закладів освіти.

По-друге, це вимоги до структури моделі. Ми вважаємо, що модель як інтегрована цілісність повинна об'єднувати такі компоненти:

- загальні та професійно важливі якості особистості (психо та професіограма) фахівця ОВС;
- характеристики фахової службової діяльності;
- освітньо-кваліфікаційний рівень;
- систему законодавчих та нормативно-правових документів, що визначають вимоги до фахової службової діяльності;
- характеристику галузі та основних сфер службової діяльності в галузі.

По-третє, розробка та застосування моделей вимагає проведення спеціальних досліджень, пошукових процедур, тобто здійснюється у відповідності із необхідними науково-методичними рекомендаціями.

Аналіз основних проблем становлення спеціалізованого ВЗО здійснено нами ще в перші роки формування відомчих навчальних закладів [5]. На нашу думку основні на той час проблеми залишаються актуальними і сьогодні.

Список літератури

1. Ануфрієв М.І., Бандурка О.М., Ярмиш О.Н. Вищий заклад освіти МВС України. Х.1999.
2. Клімов М.В. Концептуальна модель системи пенітенціарної освіти // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. 1999. № 4. 1997.
3. Синьов В.М., Клімов М.В. Концепція кадрового забезпечення діяльності пенітенціарної системи // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. 1997. № 2.
4. Кравченко Ю.Ф. Основні напрямки формування кадрової політики в органах внутрішніх справ України // Вісник Університету внутр. справ. 1998. Вип.3-4.
5. Синьов В.М., Клімов М.В. Проблеми підготовки кадрів для органів виконання покарань у спеціалізованому навчальному вищому закладі // Проблеми підвищення рівня підготовки кадрів для органів внутрішніх справ: Матеріали науково-практичної конференції. 1993.

Надійшла до редколегії 15.10.99

*А.В. Сорока, канд. психол. наук
І.М. Шалімова, канд. пед. наук*

ПРОБЛЕМИ ТА ПІДХОДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ШКОЛІ

У нових соціально-економічних умовах, коли здійснюються багатопланові пошуки удосконалення національної системи освіти і військової освіти в тому числі, стає об'єктивною потреба у вирішенні проблем та розробці нових підходів щодо визначення змісту, форм та методів організації

освітньо-виховного процесу, його науково-методичного забезпечення в навчальних закладах вищої військової школи.

Однією з проблем щодо професійної підготовки майбутнього офіцера є висококваліфікована психологічна підготовка фахівців у сучасних умовах, коли все частіше ми стаємо свідками розв'язання міжнародних конфліктів, військовослужбовці Збройних Сил України беруть участь у бойових діях у складі миротворчих місії ООН. Вони значною мірою піддані впливу вкрай негативних і небезпечних для життя та здоров'я факторів. Наприклад, військовики особисто можуть опинитися в небезпечних для життя ситуаціях і стати свідками несподіваних сцен: убивств, жорстокостей, знущань на мирними жителями. Ці травматичні хвилювання в поєднанні з відповідальними завданнями, які вирішує миротворець в умовах перебування в чужій країні можуть призвести до появи стресових станів, що не піддаються усвідомленню чи контролю. Тому є необхідність навчити майбутніх офіцерів ідентифікувати ознаки стресу і вміти боротися з наслідками впливу стресочинних факторів.

З цією метою у вищих військових закладах освіти необхідно ввести спеціальний курс психологічної підготовки військовослужбовців до бойових дій, а також психопрофілактики в умовах військової діяльності і це повинно бути невід'ємною частиною професійної підготовки майбутнього офіцера.

Викладацький склад, задіяний на курсах, повинен пройти відповідну спеціальну підготовку і мати базову психологічну або медичну освіту. На думку О.О. Телічкіна, обов'язковою умовою є відповідність викладача спеціальним та загальним вимогам.

До спеціальних вимог належать:

- уміння відрізнити стресові стани, психічні відхилення від серйозних неврологічних захворювань, зв'язаних з виконанням специфічних завдань;
- наявність досвіду роботи з учасниками бойових дій, профілактика суїцидів, зняття психічного напруження після надзвичайних подій;
- уміння виявити симптоми бойової втомленості чи постресової поведінки, що насуваються, провести консультування або здійснити втручання в кризову ситуацію на різних рівнях;
- знати офіційні процедури надання психотерапевтичної допомоги військовослужбовцям.

Загальними умовами є наступні:

- знати типові симптоми стресу;
- здатність проводити обговорення надзвичайних подій з невеликими групами військовослужбовців-миротворців у польових умовах;
- володіти навичками по застосуванню сучасних елементарних вправ;
- знати структуру та завдання організації, які працюють у зоні миротворчої місії, наприклад, Міжнародного Комітету Червоного Хреста;
- вміти здійснювати психологічну підготовку до закінчення місії та повернення додому і проводити співбесіди з питань об'єднання з сім'єю.

Аналіз психологічної зарубіжної літератури дає змогу побачити, що в армії США, Німеччини, Англії та інших високорозвинених держав застосуванням психології у військовій справі займаються ще з 1913 р.

Наприклад, віце-президент товариства психологів Росії А. Асмолов вважає, що питаннями психології в інтересах армії США нині займається близько 80000 чоловік. Зараз кожній дивізії США в оперативно-тактичному напрямку підпорядкована рота психологічного забезпечення бойових дій, яка добре забезпечена сучасними технічними засобами (може за добу надрукувати 12000 листівок), має у своєму складі висококваліфікованих фахівців, а також спеціальну мобільну автотехніку для своєчасного надання психотерапевтичної допомоги військовослужбовцям на передовій, які отримали психотравми внаслідок ведення бойових дій.

Переконані, що введення у військових вузах спеціального курсу психологічної підготовки військовослужбовців, а також психопрофілактики в умовах військової діяльності, дозволить більш глибоко і якісно аналізувати стан військовослужбовців в екстремальних умовах і знижувати відсоток безповоротних втрат серед особового складу внаслідок одержання бойової психічної травми.

Упродовж десятиліть у державі склалася і діє освітня система, що ґрунтується на соціоцентричному підході, в межах якого метою розвитку особистості була і є її соціалізація й професіоналізація з позицій максимальної суспільної користі. Ця система навчання й виховання, яка дістала назву традиційної, виходить з того, що той, хто навчається, підпадає під поняття «об'єкт», яким можна керувати за допомогою зовнішніх впливів, загальних стандартів та нормативів. Орієнтація на директивно заданий норматив призводить до того, що реальний слухач (студент, курсант) немов зникає, розчиняється в педагогічному процесі.

Все це вимагає сьогодні розробки особливої моделі навчання з альтернативною педагогічною технологією, яка максимально враховувала б гуманістичну спрямованість сучасної освіти. У зв'язку з цим у навчальному процесі велику роль необхідно відводити виявленню особистісного сеансу навчання та емоційного задоволення від нього. Вивчення всіма слухачами одного й того ж навчального матеріалу, участь всіх в одних і тих же формах навчальної роботи не виправдано. Мабуть, назріла необхідність впровадження в навчально-виховний процес додаткових навчальних дисциплін, а в існуючі навчальні дисципліни – додаткових розділів та тем, котрі змогли б самостійно обиратися слухачами для вивчення відповідно до здібностей та нахилів.

При такій організації процесу навчання слухачі мали б змогу продемонструвати свою ерудицію, рівень самостійного аналізу суджень, узагальнень, здатність до формування конструктивних ідей та підходів. Це створило б сприятливі умови для усвідомлення особистістю вагомості нового знання, активізувало б її сомоосвіту та самовиховання.

Наступним напрямком підвищення ефективності навчально-виховного процесу в вищій військовій школі, на нашу думку, повинно стати впровадження елементів контекстуального підходу до навчання. При цьому мається на увазі таке навчання, в межах якого за допомогою всіх можливих психологічних та дидактичних форм, методів та засобів моделюється предметний та соціальний зміст професійної діяльності військового спеціаліста. Іншими словами, до триєдиності знань, умінь та навичок додається ще й надбання курсантами досвіду як військовиків.

В організації навчально-виховного процесу в вищій військовій школі корисним могло б бути також урахування основних компонентів закордонного педагогічного досвіду, таких як:

1. Забезпечення єдності системи: вища школа – наука – практика.
2. Реалізація безперервного навчання.
3. Міждисциплінарний принцип одночасної підготовки спеціалістів за двома та більше фахами.
4. Гуманізація вищої освіти.
5. Скорочення лекційного часу в загальному обсязі навчальних програм, зміщення акцентів на активні форми навчання в малих групах.
6. Інформатизація вищої військової школи, алгоритмізація та комп'ютеризація навчання.

Ми вважаємо, що практика реалізації всіх вищевказаних напрямків удосконалення освітньо-виховного процесу у вищій військовій школі забезпечить оптимальну організацію життєдіяльності всіх суб'єктів цього процесу, зробить його конкретизованим, адресним, сприятиме визначенню навчально-виховної стратегії у вищих закладах військової освіти.

Надійшла до редколегії 15.10.99

М.Г.Логаčov

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО ДОБОРУ В ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦПІДРОЗДІЛІВ

Фахова діяльність у системі «людина-людина» належить до категорії соціономічних професій. Яскравим прикладом цього є професії в органах внутрішніх справ. Їхня діяльність являє собою складне переплетіння людських взаємозв'язків і відносин.

Співробітникам спецпідрозділів «Беркут», «Сокіл» припадає мати справу з найбільш важким у соціальному відношенні контингентом, для котрого характерна наявність асоціальних установок, некерованість, агресивність, прихований характер злочинної діяльності, протидієборство і вороже ставлення до представників правоохоронних органів.

Службу в цих підрозділах варто віднести до складних видів фахової діяльності, що характеризуються: